

HET
NATIONALE
BALLET

DON QUICHOT

Docentenhandleiding
Lesmateriaal schoolmatinee

operaballet.nl/meerdonquichot

NATIONALE OPERA & BALLET

Beste docent,

Dit is de beknopte docentenhandleiding bij de websites operaballet.nl/meerdonquichot

Deze handleiding bestaat uit een toelichting op het online materiaal en enkele aanvullende opdrachten die niet op de website staan.

Wij hopen dat u hiermee de leerlingen wilt voorbereiden op hun – dikwijls eerste – bezoek aan ons theater. Als leerlingen goed zijn voorbereid zullen zij meer genieten van het ballet, de muziek en het verhaal. We danken u alvast voor uw medewerking.

Het Balletorkest begeleidt de voorstelling. Indien de kinderen voor het eerst een orkest gaan horen, raden we u aan de volgende onderwerpen te behandelen: instrumentherkenning, de orkestgroepen en de functie van de dirigent. Te vinden op operaballet.nl/het-balletorkest-lesmateriaal – het orkest.

U vindt op deze website ook een [informatief filmpje](#) 'wat is ballet' onder het hoofdstuk *danser worden*, speciaal gemaakt om kinderen een beeld te geven hoe hun eigen leeftijdsgenoten trainen om danser te worden en wat er allemaal bij komt kijken om die droom te verwezenlijken.

Op de website operaballet.nl/meerdonquichot vindt u de [animatie Don Quichot](#) gemaakt door Nicolien Opdam. Nadat u deze film heeft gezien zal het verhaal zeker toegankelijk zijn. Interessant om daarna met uw klas een van de kernthema's te bespreken.

Wij kijken ernaar uit u in ons theater te ontvangen.

Afdeling Educatie en Participatie
Nationale Opera & Ballet
Amsterdam

0 - WOORDBEELD

In 2010 werd *Don Quichot* voor het eerst gedanst bij Het Nationale Ballet. Met een aantal docenten is er destijds gewerkt aan het ontwikkelen van voorbereidend materiaal. Alle onderwerpen die toen zijn bedacht zijn vormgegeven in een website met als beeld een prikbord. Ook nu kan het een goede aanvang zijn om eerst met de kinderen een woordbeeld te maken van hun associaties bij de vraag 'We gaan naar het ballet *Don Quichot*', waar willen jullie allemaal meer over weten?.

ONDERWERP 1: HET VERHAAL

Bekijk de [animatie](#) van het verhaal van *Don Quichote*. Schrijf met elkaar op wie de hoofdpersonages zijn. Alle personages zijn te vinden onder opdracht 5 kostuums en wie is wie.

ONDERWERP 2: CHOREOGRAAF

Hier wordt toegelicht door wie het ballet is gemaakt en wat de choreograaf doet.

OPDRACHT 3: MUZIEK

Muziekvragen en antwoorden

1. In dit fragment ziet de kok van het cafe Lorenzo en Gamache aankomen. Kitri wordt verstopt. Waaraan hoor je dat deze [muziek](#) geheimzinnig en spannend is? *De muziek wordt 'pizzicato' gespeeld, dat wil zeggen er wordt aan de snaren van de violen geplukt in plaats van gestreken. De instrumenten spelen zacht, alsof er op de tenen wordt gelopen.*
2. Basilio en Kitri zijn eindelijk samen. Zijn de mensen in het dorp het ermee eens? Hoe hoor je het in de muziek? *De vrienden staan om Kitri en Basilio heen, knippen hun vingers en klappen enthousiast mee voor hen.*
3. In de grote pas de deux van Kitri en Basilio dansen ze om de beurt voor elkaar. Op dit fragment geeft Basilio een show van hoge sprongen. Hoor je in de muziek wanneer Basilio springt? *De blazers en het slagwerk geven een duidelijk accent in de muziek wanneer er gesprongen wordt.*
4. Dit fragment begint met een bijzonder instrument. Weet je hoe het heet? Kitri danst op deze muziek. Wat gebeurt er met het tempo in de muziek? *Je hoort eerst een harp. De muziek versnelt aan het einde.*
5. Op deze muziek draaien zowel Kitri als Basilio om elkaar heen. Hoe hoor je in de muziek dat er gedraaid wordt? *Er klinken roffels van het slagwerk dat het draaien begeleidt, het hele orkest speelt steeds van zacht naar wat harder, het lijkt alsof de muziek meedraait.*
6. Bij een Spaanse voorstelling hoort natuurlijk Spaanse muziek. Welk instrument hoor je op de achtergrond? *Op de achtergrond spelen de castagnetten.*

OPDRACHT 4: DECOR

Antwoorden op de [decorvragen](#)

1. De woonkamer waar Don Quichot aan het lezen is.
Zijn de muren van echt steen?
Nee, de muren zijn van hout en daarop zijn stenen geschilderd. De muren zijn in delen opgebouwd.
2. Het plein in Barcelona, zie je echt fruit? Waar is dat van gemaakt denk je? Zie je ook levende dieren?
Het fruit is gemaakt van plastic en sommige stukken fruit zijn van stof gemaakt. Bij sommige voorstellingen zit er op het balkon rechts een poes.
3. Het kamp van de toneelspelers. Welke special effects zie je?
Hier wordt voor de maan projectie gebruikt.
4. De droomscene. Wat maakt deze scene zo dromerig vind je?
Elk antwoord is goed.
5. Het plein en het huwelijk. Wat is er toegevoegd in het decor om het heel feestelijk te maken?
Er worden bloemenslingers opgehangen en ook de groentekarren zijn versierd met slingers.

OPDRACHT 5: [KOSTUUMS](#)

Schrijf de namen en wie ze zijn op het bord zodat leerlingen gaan wennen aan namen zoals Gamache of Dulcinea.

Don Quichot	de man van La Mancha
Sancho Panza	de buurman van Don Quichot en later zijn helper
Lorenzo	de vader van Kitri
Kitri	een mooie Spaanse vrouw
Basilio	de kapper, hij is verliefd op Kitri
Gamache	een rijke edelman die met Kitri wil trouwen
Dulcinea	de vrouw in de dromen van Don Quichot

OPDRACHT 6: CERVANTES EN WAT GEBEURDE ER NOG MEER ZIJN TIJD

Er zijn veel onderwerpen te behandelen die gebeuren in de tijd van de schrijver Miquel de Cervantes (1547-1616). De [tijdsbalk](#) is samengesteld uit een aantal onderwerpen die u wellicht heeft -of nog gaat-, behandelen in de geschiedenislessen.

OPDRACHT 7: DON QUICHOT EN SANCHO PANZA ONDERWEG

Een denkgesprek en schrijfpdracht.

Domein: burgerschap en maatschappij.

Kun jij je voorstellen dat je je huis verlaat om ergens anders te gaan wonen?

1. Stel je gaat emigreren.
Naar welk land zou je willen verhuizen? Waarom?
Hoe zou je leven er daar uit zien denk je?
2. Stel je zou moeten vluchten, wat zou je meenemen in die ene rugzak?
Welke foto's zou je meenemen?

Beschrijf in een brief wat er in je koffer zit en waarom je die spullen hebt gekozen.

Ik ga op reis en neem mee...

Is het mogelijk een foto of kopie van de brief naar ons toe te sturen?

Zet de naam van de leerling en van de school op de brief en de foto.

Afdeling Educatie& Participatie
Nationale Opera & Ballet
Postbus 16822
1001 RH Amsterdam

Of digitaal:

educatie@operaballet.nl

Via deze link klikt u bij het Centraal Bureau voor Statistiek Nederland. Dit bureau houdt in Nederland zoveel mogelijk alle aantallen bij van geboorte en overlijden, immigratie en emigratie en nog veel meer onderzoeken en getallen:

statline.cbs.nl/Statweb/search/?Q=emigratie

Via deze link van Vluchtelingenwerk Nederland ziet u hoeveel mensen waar in de wereld op de vlucht zijn:

vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/cijfers/wereldwijd

OPDRACHT 8

Onder de [docentenknop](#) vindt u een aparte toelichting op het maken van gedichten met kinderen.

ONDERWERP 9

Bekijk vooral even de leuke [feitjes](#) die nog meer nieuwsgierig maken naar de voorstelling.

TOT SLOT

Vorbereiding op de voorstelling

Deze informatie is van belang om met de kinderen goed door te spreken, bij voorkeur een dag voor de voorstelling.

Wat gaat er gebeuren als je naar het theater gaat?

Wat gebeurt er als het zaallicht uitgaat?

Wanneer moet je klappen en wanneer nou net niet?

Voor veel kinderen is het bezoek aan deze schoolmatinee een eerste ervaring met theaterbezoek. Daarbij zien ze – vaak ook voor het eerst – de enorme zaal van Nationale Opera & Ballet. En een orkest met dirigent en klassiek ballet.

Genoeg reden om de klas goed voor te bereiden. Er zijn veel manieren om voor te bereiden. Hieronder een aantal suggesties. Wij hopen in elk geval dat de leerlingen zich ervan bewust zijn dat de voorstelling wordt gedanst door levende mensen en begeleidt door 'echte' muzikanten. Het is geen televisie. Het zou mooi zijn als leerlingen het stil zijn tijdens een voorstelling niet ervaren als plicht, maar omdat het zo mooi is om je in te leven in wat er op het toneel gebeurt. Of: omdat het zo mooi is de muziek te horen. Of: omdat het fijn is weg te dromen en niet te hoeven praten. We hopen dat het lukt hen zodanig te betrekken dat ze gaan genieten van 'het nieuwe' en we danken u alvast voor de medewerking om dat te realiseren.

Kunnen leerlingen zelf bedenken waarom er tijdens een voorstelling door het publiek niet wordt gepraat, niet wordt gegeten en niet wordt gefotografeerd in de zaal?

Klappen of niet?

Sommige kinderen willen het liefste klappen na elke moeilijke danspas die ze zien. Dat is niet nodig. In dit geval is het zinvol om altijd naar de dirigent te kijken. Pas als de dirigent stopt met dirigeren is de muziek afgelopen en kan er worden geklapt. Soms gaat het doek dicht maar speelt de muziek nog.

De gouden regel is:

Pas klappen als de armen van de dirigent helemaal naar beneden zijn.

Buigingen

In een klassiek ballet komt het altijd voor dat de hoofdrollen van het verhaal samen (pas de deux) en alleen (solo) dansen. Meestal maken de dansers na het dansen van een pas de deux of solo zelf een buiging. Dat is een klappmoment. Bij opkomst van de dirigent draait hij zich om naar de zaal en buigt. Daarna volgt applaus. Aan het slot van de voorstelling komen alle dansers op. Niet allemaal tegelijk maar in volgorde. Dit duurt voor kinderen vaak lang. Het is voor de dansers hun moment waarop ze even kunnen genieten van het publiek. Corps de ballet (de grote groep) komt met elkaar op. De solisten volgen daarna. Tot slot haalt de eerste solist de dirigent op. Dan buigt het hele gezelschap nog een keer samen. De mensen die achter de schermen werken komen nooit op het toneel om te bedanken.

Donker in de zaal

Een spannend moment is het moment dat het zaallicht uitgaat. Dat gebeurt vlak voordat de dirigent opkomt. Als de zaal donker wordt is het voor kinderen soms een aanleiding om heel hard te gaan gillen. Dat is niet nodig. In plaats daarvan kunnen ze meteen zien dat de dirigent opkomt en die krijgt weer licht in de orkestbak. Voor hem volgt dan een eerste applaus als een soort aanmoediging om te beginnen. Daarna is het spannend. Na dat applaus moet het echt even stil worden. Het hele orkest concentreert zich. De dirigent tilt zijn armen op en dan begint het allemaal.

Na de voorstelling

Wij hopen dat u de voorstelling na afloop met de klas nabespreekt. Mogelijke vragen zijn:

Hoe vonden jullie het om in een grote theaterzaal te zijn?

Wat heb je allemaal gezien en gehoord?

Welk moment vond je spannend? mooi? gek? leuk? saai?

Indrukwekkend? En waarom?

U kunt ook nogmaals naar de muziekfragmenten luisteren en terughalen wat er ook al weer gebeurde op die muziek.

Tot slot

De evaluatieformulieren vindt u ook onder de docentenknop. Wij hopen de evaluatieformulieren, gedichten en de verhalen over onderweg zijn te mogen ontvangen.

U kunt alles opsturen naar:

Afdeling Educatie& Participatie
Nationale Opera & Ballet
Postbus 16822
1001 RH Amsterdam

Of educatie@operaballet.nl

Hartelijk dank!

ZAL IK DIT HELEMAAL WEGHALEN?**Links**

Operaballet.nl
operaballet.nl/meerballet –
wikipedia.org/wiki/Don_Quichot
digischool.nl/po/

COLOFON

Fotografie Angela Sterling, Lex van der Slot, Martijn Luns

Tekst Lin van Ellinckhuijsen

In 2010 werd *Don Quichot* voor het eerst gedanst. In samenwerking met diverse docenten uit het primair onderwijs zijn toen de opdrachten samengesteld. Dit materiaal is op die samenwerking gebaseerd.

Met dank aan Gerda Langerveld Centrale Opvang Nieuwkomers Nellestein Amsterdam, Ank Bredewold Het Gein Amsterdam, Ilse Oomen Het Gein Amsterdam, Pauline van Oudheusden SBO de Kans Amsterdam, Wendy Pekel Tabijn Castricum en Han Kamman Sint Antoniuschool Amsterdam

---

VOOR DE LEERKRACHT

Hieronder de toelichting op het maken van diverse dichtvormen:

Een **limerick** is een rijmend gedicht, het is vaak vrolijk en grappig.

Een limerick bestaat uit 5 regels.
Het rijmt volgens het aa, bb, a schema

Bedenk een eerste zin.
Verzamel rijmwoorden bij het laatste woord van die zin.
Bedenk dat ook de laatste zin op zin 1 en 2 moet rijmen.
Maak het dus niet te moeilijk.

Rijmen kan met de hele klas.
Laat kinderen alleen of in tweetallen lijstjes met rijmwoorden maken op een gegeven woord.
Probeer rijmwoorden te vinden bij "ridder" of "droom".
verzamel die woorden op het bord
Maak samen met de leerlingen een voorbeeldlimerick:

*Een ridder met een mooie droom,
zag Kitri al wonen in zijn home.
Maar Kitri danst weg met haar stoere kapper,
die is, zeg nou zelf, toch vele malen knapper.
De droom spat uiteen, het was een fantoom*

*Er was eens een Don in Spanja
Die dronk als hij dorst had graag ranja
Dulcinea mijn lief
Die drank houdt mij vief
En 't is gezonder dan cola*

Een rondeel

Een liefdesgedicht heeft te maken met overdrijving.
Je voelt alles veel sterker dan anders.
"Als ik je zie dan vliegt mijn hart naar jou"

Maak lijstjes met overdrijvingen:
chocola is zoet, maar een kus van Dulcinea is duizendmaal zoeter.
Beyoncé zingt mooi, maar de stem van Dulcinea is veel mooier.
Een konijn is zacht en lief, maar Dulcinea is zachter dan het zachtste konijntje.

Probeer zo'n overdrijving te gebruiken in het rondeel.
Een rondeel heeft acht regels.
Regel 1 komt terug als regel 4 en als regel 7,
Regel 2 en 8 zijn ook gelijk,
Regel 3, 5 en 6 staan op zichzelf.

*De zinnen van een rondeel kunnen beginnen met een hoofdletter en eindigen met een punt.
Dat is echter geen verplichting.
Een rondeel hoeft niet te rijmen.
Wil je dat toch proberen, laat regel 5 of 6 dan rijmen op regel 1 of 2.
Bij het schrijven van een rondeel kun je afspreken om allemaal met dezelfde regel te beginnen.
Denk aan "Een Don met vlinders in zijn buik."*

Of kies een andere zin waardoor je begrijpt dat het over de liefde gaat.

1. Een Don met vlinders in zijn buik
2. ziet de mooie Kitri aan voor zijn bruid.
3. Ach, maar Kitri is verliefd op een stoere, sterke, kapper.
4. Een Don met vlinders in zijn buik
5. rukt er daarom voor een heldendaad op uit.
6. Voor Kitri vecht hij met molens groot als reuzen.
7. Een Don met vlinders in zijn buik
8. ziet de mooie Kitri aan voor zijn bruid.

Wanneer de leerlingen nog nooit eerder een rondeel hebben geschreven, schrijf er dan eerst een klassikaal. De kinderen kunnen het ook in een groepje proberen.

Laat de leerlingen de rondelen na afloop aan elkaar voorlezen.

Een haiku

Een haiku schrijven is met weinig woorden veel zeggen!

Een haiku heeft maar 3 regels, die regels bestaan uit 5 – 7 – 5 lettergrepen.

De regels worden in één adem achter elkaar gelezen.

Een haiku bevat een woord uit de natuur.

Daarbij het gevoel, de gedachten, die dat woord oproepen.

Deze haiku is daarnaast ook nog gerelateerd aan de liefde.

Bedenk samen met de leerlingen woorden.

Maak een woordveld op het bord, associeer.

Denk aan een bloem, dier, natuurverschijnsel, landschap.

Probeer daarbij wat prachtwoorden voor *Dulcinea* te bedenken.

De blauwe hemel
Ik kijk naar verre vogels
Jij, de zon, die licht

Elfje

Een elfje of elf is een gedicht van 11 woorden, verdeeld over 5 regels. De eerste regel heeft 1 woord, de tweede regel heeft 2 woorden enz. De vijfde regel heeft weer 1 woord en bevat meestal een samenvatting van het geheel.

Ridder
Houdt moed
Geef niet op
Het komt allemaal goed
Dulcinea

